

lättläst
TRÄTEKNIK

Stig Andersson

Lärkträd

Allmänt

Lärkträdet är det enda barrträd som faller sina barr på hösten.

När det växer ut nya barr kommer de ytterst på grenen ett och ett.

De äldre barren sitter i knippen längre in på grenen.

Lärkträdet har inte funnits i Sverige speciellt länge.

Man tog hit det i mitten av 1800-talet och nu finns det i hela Sverige.

Lärkträdet trivs bäst i kallt klimat.

Den äldsta delen av staden Venedig som är byggd på 1200-talet står på stolpar av sibirisk lärk.

Lärkkvist med kottar.

Användning

Lärkträ har använts och används på platser som är mycket utsatta för vatten.

Den används till bryggor, broar, båtar, fönster, stolpar och även till möbler.

Av kådan som bildas på lärkträdet gör man en terpentinsom kallas för venetiansk terpentinsom kallas för venetiansk terpentinsom kallas för venetiansk terpentin.

Utseende

Lärkträdet har en rödbrun kärna

och en smal gul ytved eller splint som man också säger.

Kärnan i lärkträdet klarar sig mycket bra mot röta, speciellt den sibiriska lärkens kärna.

Rekord

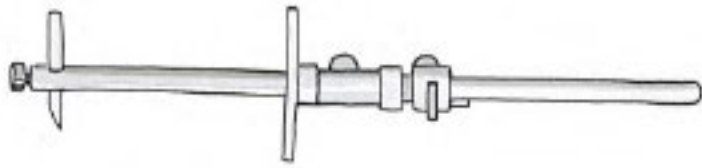
Lärkträdet kan bli upp till 600 år.

Det kan få en omkrets på 4 m

och bli upp till 42 m högt.

Lärkträd

Strykmått

Man använder det till att dra linjer parallellt med en kant.

Vanligast är strykmått för blyertspenna men det finns också med spets eller skär av metall.

Ritspets

När det krävs extra stor noggrannhet använder man en ritspets.

Passare

Passare använder man till att rita cirklar eller rundningar och till att rita ut punkter med samma avstånd emellan.

Det finns blyertspassare och stickpassare.

Vattenpass

När man behöver kontrollera att en yta är vågrät eller lodrät använder man ett vattenpass.

Arbetsuppgifter

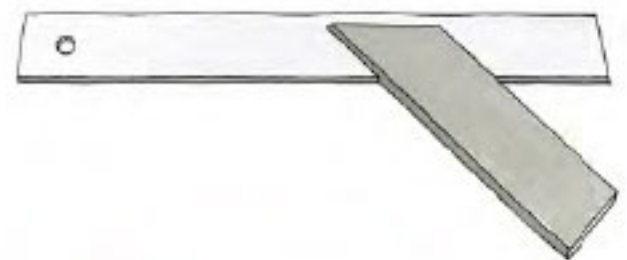
1. Vad kallas det måttssystem vi använder idag?

---

2. Skriv namn på rätt mätverktyg ovanför varje beskrivning.
Dra ett streck från varje beskrivning till rätt bild.

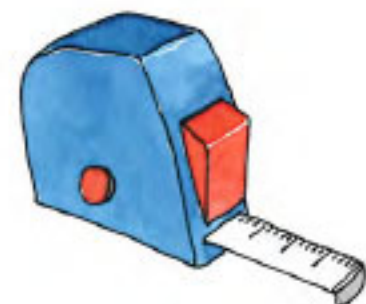

Linjal av stål som man använder för att mäta exakt vid bänkarbete. Den finns oftast i 300 mm, 500 mm och 1000 mm. Graderingen är i mm och cm.

Mätverktyg av trä, plast eller aluminium. Går att vika ihop och fälla ut. Graderingen är i mm och cm. Finns även med gradering i tum.

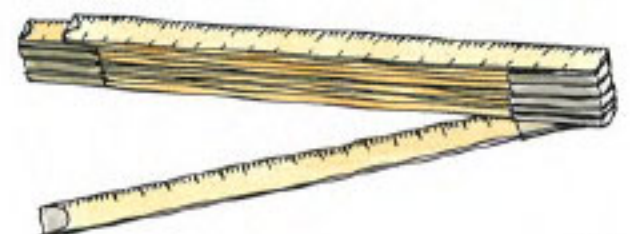

Stålband som med hjälp av en fjäder går att rulla ihop. Graderingen är i mm och cm.

Man använder den till kontroll och markering av 45 graders vinklar.

Arbetsuppgifter

1. Vad heter det lim man oftast använder?

---

2. Hur lång tid har man på sig att foga samman träbitarna innan limmet torkar?

---

3. Vad kan man göra om limmet torkat innan man hunnit foga samman träbitarna?

---

4. Hur länge bör arbetsstycken som ska utsättas för stora påfrestningar sitta i press?

---

5. Hur lång är den normala presstiden och hur varmt ska det vara i rummet?

---

6. Vilken färg får fogen när limmet torkat?

---

7. Vad använder man när man ska späda PVAC-lim?

---

8. Vad gör man om man har fått PVAC-lim på kläderna?

---

9. Skriv de tre vanligaste användningsområdena för PVAC-lim.

Bets

När du vill att träet ska få en mörkare nyans eller en annan färg kan du betsa.

Bets är ett pulver som du löser upp i kokande vatten. Lösningen ska sedan svalna.

Prova färgen på en liten bit av samma träslag som det du ska betsa.

Betsen kan du lägga på med pensel eller svamp.

Lägg alltid på mycket betsa.

Sedan torkar du av och jämnar ut betsen med en urkramad svamp.

Du ska alltid ha handskar på dig när du betsar.

Om du får betsa på händerna är den mycket svår att få bort.

När betsen har torkat ett dygn borstar du ytan försiktigt.

Sedan kan du olja eller lacka ytan.

Använd arbetshandskar när du betsar.

Täckande färg

De täckande färgerna finns som:

akrylatfärg som går att späda med vatten och *alkydfärg* som går att späda med terpentin.

Akrylatfärgen används ofta inomhus.

Den torkar fort då vattnet dunstar från färgen.

Den luktar ytterst lite eftersom den är spädbar med vatten.

Penslarna är lätta att göra rena.

Alkydfärgen används ofta utomhus.

Den torkar långsamt.

Därför hinner träet suga åt sig av färgen och den håller bättre utomhus.

Färgen luktar starkt

och man måste rengöra penslarna i terpentin.

När du målar med täckande färg

blir träytan helt täckt av färg.

Du ser ingenting av träet under färgen.

Den täckande färgen finns både som matt färg och blank färg.

Redskap till ytbehandling

När du ska ytbehandla är det viktigt att välja rätt arbetsredskap.

Redskap till olja

Om du ska använda olja passar det med likadana redskap till både paraffinolja och linolja.

De redskap du kan använda när du oljar är:

Stor plåtbytta eller plastbytta med kanter

Det bästa sättet att olja in ett föremål är att doppa det i en plåtbytta eller plastbytta.

Träet kan då dra in mycket olja och du kan vara säker att det kommer olja på alla ytor.

Tygtrasor eller trassel

Använd tygtrasor eller trassel som inte luddar av sig.

Har du använt paraffinolja ska du inte spara tygtrasorna eller trasslen.

De torkar inte och kan börja lukta illa efter ett tag.

Kasta dem alltid efter användning.

Du behöver inte lämna dem till någon återvinning.

Trassel

Om du har använt linolja

får du inte glömma att blöta den använda tygtrasan eller trasslet med vatten.

Sedan kastar du det i en soptunna av plåt med lock som går att stänga.

Tyget eller trasslet kan annars börja brinna av sig själv.

Pensel

Använd så stor pensel du kan.

Du får med mer olja då.

Du ska alltid göra ren penseln i lacknafta eller terpentin.

Blå skyltar

Blå skyltar visar att du behöver använda någon typ av skydd. De kan också informera om något annat som är bra att veta, till exempel var toaletten eller soprummet är. Finns det någon blå skylt på din arbetsplats?

